

Ольга І. Грицай*

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Обґрунтовано сутність та роль інформаційної бази обліково-аналітичного забезпечення (ОАЗ) як ключового елемента в управлінні податковою політикою суб'єкта господарювання. Інформаційна база визначена як систематизований, багаторівневий комплекс взаємопов'язаних ресурсів. Виділено її три ключові функції: забезпечувальна, трансформаційна та прогностична. Запропоновано компонентну структуру інформаційної бази ОАЗ, що класифікує дані за джерелом виникнення, рівнем обліку та функціональним призначенням. Акцентовано увагу на ключовій проблемі – необхідності інтеграції даних фінансового, податкового та, особливо, управлінського обліку для ефективного податкового планування. Розроблено модель інформаційної бази, що ілюструє динамічний та циклічний характер інформаційних потоків у системі ОАЗ, які забезпечують реалізацію функцій планування, аналізу та контролю.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, податкова політика, інформаційна база, суб'єкт господарювання, управлінський облік, інформаційні потоки, модель інформаційної бази.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-294-97-102

Olga I. Grytsay

INFORMATION BASE OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE TAX POLICY PURPOSES OF A BUSINESS ENTITY

The essence and role of the accounting and analytical support information base (AAS) as a key element in managing the tax policy of a business entity is substantiated. The information base is defined as a systematized, multi-level complex of interconnected resources. Its three key functions are highlighted: supporting, transformational and predictive. The component structure of the AAS information base is proposed, which classifies data by source of origin, accounting level and functional purpose. Attention is focused on the key problem – the need to integrate financial, tax and, especially, management accounting data for effective tax planning. A model of the information base has been developed that illustrates the dynamic and cyclical nature of information flows in the AAS system, which ensure the implementation of planning, analysis, and control functions.

Keywords: accounting and analytical support, tax policy, information base, business entity, management accounting, information flows, information base model.

Peer-reviewed, approved and placed: 03.12.2025

Постановка проблеми. Податкова політика суб'єкта господарювання є складовою його загальної фінансової стратегії та являє собою сукупність принципів, методів та процедур, спрямованих на управління податковими зобов'язаннями, оптимізацію податкового навантаження та мінімізацію податкових ризиків в межах чинного законодавства. Обліково-аналітичне забезпечення, в свою чергу, є системою збору, обробки, узагальнення інформації для підтримки цього управлінського процесу.

* Lviv Polytechnic National University. Ukraine.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів податкової політики та обліково-аналітичного забезпечення присвячено значний масив наукових праць. Фундаментальні питання сутності податкової політики на рівні держави та на мікрорівні (суб'єкта господарювання) розглядаються у роботах багатьох вітчизняних вчених, зокрема О. В. Короткової, Є. М. Руденко, А. М. Соколовської, Ю. Б. Іванова та ін [1, 2, 3, 4].

Паралельно, сутність та функціональне призначення самого обліково-аналітичного забезпечення як системи формування інформації для прийняття рішень глибоко досліджені у працях А. Г. Загороднього, В.Я. Оліховського, Г. О. Партин, М. В. Оліховської, Р. Ф. Бруханського, Т. М. Безродної, П. О. Куцика та І. Й. Яремка, А. М. Герасимовича [5, 6, 7, 8, 9].

Попри значну кількість ґрунтовних напрацювань, більшість науковців розглядають податкову політику та обліково-аналітичне забезпечення як відносно самостійні об'єкти дослідження. Залишається недостатньо розкритою проблема формування інформаційної бази ОАЗ, яка б цілеспрямовано слугувала інструментом реалізації податкової політики суб'єкта господарювання. Зокрема, бракує системного підходу до визначення компонентної структури такої бази та, що особливо важливо, механізмів інтеграції даних фінансового, податкового та управлінського обліку для ефективного податкового планування, аналізу та контролю.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності, структури та ролі інформаційної бази ОАЗ. У цьому контексті, інформаційна база ОАЗ – це не просто сукупність даних, а систематизований, багаторівневий комплекс взаємопов'язаних інформаційних ресурсів, що формуються з внутрішніх та зовнішніх джерел, і є основою для реалізації функцій податкового планування, аналізу, контролю та моніторингу.

Основні результати дослідження. Податкова політика суб'єкта господарювання є складовою його загальної фінансової стратегії та являє собою сукупність принципів, методів та процедур, спрямованих на управління податковими зобов'язаннями, оптимізацію податкового навантаження та мінімізацію податкових ризиків в межах чинного законодавства. Обліково-аналітичне забезпечення (ОАЗ), в свою чергу, є системою збору, обробки, узагальнення інформації для підтримки цього управлінського процесу.

У цьому контексті, інформаційна база ОАЗ – це не просто сукупність даних, а систематизований, багаторівневий комплекс взаємопов'язаних інформаційних ресурсів, що формуються з внутрішніх та зовнішніх джерел, і є основою для реалізації функцій податкового планування, аналізу, контролю та моніторингу. Роль цієї бази є фундаментальною. Вона виконує наступні три ключові функції.

1. Забезпечувальна: постачає необхідні дані для всіх процедур ОАЗ (від первинного документа до аналітичного звіту).

2. Трансформаційна: дозволяє перетворювати первинні облікові дані (наприклад, дані з фінансової звітності) у значущі аналітичні показники (наприклад, коефіцієнти податкового навантаження).

3. Прогностична: надає підґрунтя не лише для ретроспективного аналізу, але й для сценарного моделювання та прогнозування податкових наслідків майбутніх управлінських рішень.

Для ефективного управління інформаційна база ОАЗ податкової політики має бути чітко структурована. Найбільш доцільною є її класифікація за кількома ключовими ознаками, що дозволяє побачити її багатовимірність (табл. 1).

Таблиця 1. Компонентна-структура інформаційної бази ОАЗ податкової політики, розроблено автором на основі [1-10]

Класифікаційна ознака	Компонент	Характеристика та ключові елементи
За джерелом виникнення	Зовнішня	Надходить із зовнішнього середовища та визначає нормативно-правові й ринкові умови діяльності суб'єкта господарювання. Включає: Податковий кодекс України, закони, підзаконні акти; офіційні роз'яснення та консультації (ДПС, Мінфін); судову практику (рішення Верховного Суду); ринкову інформацію (для трансферного ціноутворення); статистичні дані тощо.
	Внутрішня	Генерується безпосередньо в процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання. Є основою для розрахунків та аналізу.
За рівнем обліку (в межах внутрішньої бази)	Дані фінансового обліку	Формують базову інформацію про стан активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат. Включає: Первинні документи; облікові реєстри (оборотно-сальдові відомості); фінансова звітність; Наказ про облікову політику.
	Дані податкового обліку	Забезпечують фіскальні розрахунки та звітність, деталізують податкові різниці. Включає: Податкові декларації та розрахунки; податкові накладні (ЄРПН); реєстри податкового обліку (розрахунки амортизації, резервів); акти податкових перевірок тощо.
	Дані управлінського обліку	Орієнтований на внутрішнього користувача та майбутнє. Включає: Бюджети (податковий бюджет, бюджет доходів і витрат); калькуляції собівартості; дані про рентабельність продуктів/центрів відповідальності; внутрішня аналітична звітність тощо.
За функціональним призначенням	Нормативно-довідкова	Встановлює правила та обмеження. Включає: Законодавство; внутрішні регламенти (наказ про облікову політику, положення про відрядження тощо).
	Планово-прогностична	Використовується для формування майбутньої податкової стратегії. Включає: податковий бюджет; прогностні розрахунки податкових наслідків (наприклад, при виборі системи оподаткування чи укладанні угоди).
	Обліково-фактична	Фіксує господарські операції, що вже відбулися. Включає: первинні документи, дані облікових реєстрів, податкові накладні тощо.
	Аналітична	Є результатом обробки облікових та планових даних. Включає: звіти про аналіз відхилень (план-факт); розрахунки податкового навантаження; аналіз структури податкових платежів; звіти про податкові ризики тощо.

Аналіз компонентної структури (табл. 1) засвідчує, що ключовою проблемою є не стільки акумуляція даних фінансового чи податкового обліку, що має переважно високорегламентований характер, скільки забезпечення належної інтеграції цих масивів з даними управлінського обліку. Саме підсистема управлінського обліку генерує аналітичну деталізацію та оперативність інформації, що є критично необхідними для реалізації гнучкого податкового планування, яке виступає важливим елементом ефективної податкової політики суб'єкта господарювання.

Саме ця потреба в інтеграції та оперативності підкреслює, що інформаційна база не може розглядатись як статична сукупність даних. Навпаки, вона являє собою динамічну систему, в межах якої безперервно циркулюють інформаційні потоки. Ефективність обліково-аналітичного забезпечення, таким чином, прямо залежить від раціональності організації цих потоків – від етапу первинної фіксації господарської операції до моменту формування аналітичного звіту для прийняття управлінських рішень. Для візуалізації цього процесу на рисунку 1 представлено модель інформаційної бази та її потоків у системі ОАЗ податкової політики суб'єкта господарювання.

Запропонована модель інформаційної бази (рис. 1) ілюструє трьохрівневу, циклічну структуру інформаційної бази ОАЗ податкової політики:

1. Нижній рівень (Джерела): фундаментом слугують вхідні дані із «Зовнішнього середовища» (законодавство, ринок) та «Внутрішнього середовища» (господарські операції).

2. Середній рівень (Обробка): ці дані збираються в «Єдиному інформаційному просторі» (технічна база), який слугує джерелом для трьох ключових підсистем обліку: фінансової, податкової та управлінської.

3. Верхній рівень (Використання): інформація з облікових підсистем використовується для реалізації функцій ОАЗ – Планування, Аналізу та Контролю. Ці функції, у свою чергу, формують підґрунтя для прийняття рішень на найвищому рівні – «Податкова політика».

Ці функції, у свою чергу, формують підґрунтя для прийняття рішень на найвищому рівні – «Податкова політика». Ключовим елементом моделі є стрілка зворотного зв'язку, яка показує, що рішення, прийняті в рамках податкової політики, генерують нові господарські операції, запускаючи новий цикл збору та обробки інформації.

Таким чином, розроблена модель доводить, що інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення не є статичним сховищем даних. Це динамічна, інтегрована система, що функціонує як безперервний цикл «дані аналіз рішення нові дані».

Ефективність податкової політики суб'єкта господарювання прямо залежить від якості цієї інтеграції, а саме – від здатності «Єдиного інформаційного простору» забезпечувати взаємозв'язок та своєчасну передачу даних між фінансовою, податковою та, особливо, управлінською підсистемами обліку.

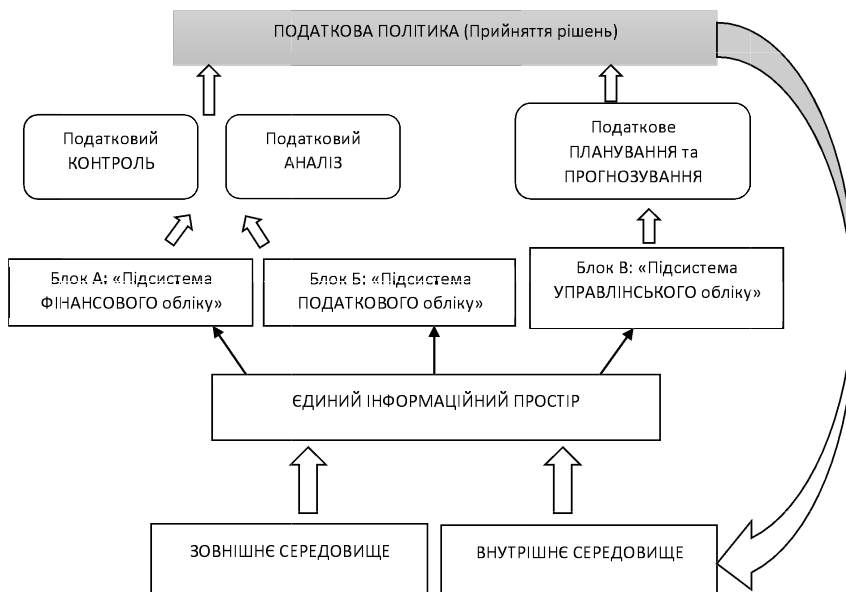

Рис. 1. Модель інформаційної бази та її потоків в ОАЗ податкової політики суб'єкта господарювання, розроблено автором

Висновки. За результатами дослідження, інформаційну базу обліково-аналітичного забезпечення визначено як систематизований, багаторівневий комплекс взаємопов'язаних ресурсів, що є ключовим елементом в управлінні податковою політикою суб'єкта господарювання. Вона виконує три ключові функції: забезпечувальну (постачання даних), трансформаційну (перетворення даних на аналітичні показники) та прогностичну (підґрунтя для моделювання та прогнозування).

Запропоновано компонентну структуру інформаційної бази, що класифікує дані за джерелом виникнення (зовнішні/внутрішні), рівнем обліку (фінансовий, податковий, управлінський) та функціональним призначенням. При цьому виявлено, що ключовою проблемою є не стільки збір даних, скільки необхідність інтеграції даних фінансового, податкового та, особливо, управлінського обліку. Саме управлінський облік надає критично важливу аналітичну деталізацію для ефективного податкового планування.

Розроблена модель візуалізує інформаційну базу як динамічну, циклічну систему інформаційних потоків. Модель ілюструє безперервний цикл «дані аналіз рішення нові дані». Таким чином, доведено, що ефективність податкової політики суб'єкта господарювання прямо залежить від якості інтеграції та своєчасної передачі даних між фінансовою, податковою та управлінською підсистемами обліку в межах єдиного інформаційного простору.

1. Короткова О. В. Особливості формування податкової політики підприємства в сучасних економічних умовах. Ефективна економіка. №1, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1743>

2. Руденко Є.М. Формування податкової політики підприємства в процесі здійснення фінансової санації, 2012. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/305.pdf
3. Соколовська А. М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки. Економіка України. № 5, 2006. С. 4–12.
4. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Десятнюк О. М. Податкова система : підручник. Київ : Атіка, 2006. 918 с.
5. Загородній А. Г., Оліховський В. Я., Партин Г. О., Оліховська М. В. Податкове планування: концептуальні засади, методи, інструментарій, організація : навчальний посібник. 2-ге вид., без змін. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2024. 216 с.
6. Бруханський Р.Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств: колективна монографія : у 2-х т. Дніпропетровськ: Герда, 2013. С. 21–34.
7. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. № 10 (129). Ч. 2, 2008. С. 35–38.
8. Куцик П. О., Яремко І. Й. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту економічних систем: проблеми і шляхи розвитку: колект. монографія. Львів: ЛТЕУ, 2024. 450 с.
9. Яремко І. Інформаційна функція обліку і внутрішнього контролю в управлінні операційною діяльністю торговельних підприємств. Економіка та суспільство № 73, 2025. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5947>
10. Герасимович А. М. Нові інструменти обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством. Інвестиції: практика та досвід. № 7, 2019. С. 13–16.

-
1. Korotkova O. V. (2013). Osoblyvosti formuvannia podatkovoi polityky pidpriemstva v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. Efektyvna ekonomika. №1, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1743>
  2. Rudenko Ye.M. (2012). Formuvannia podatkovoi polityky pidpriemstva v protsesi zdiisnennia finansovoi sanatsii. URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/305.pdf
  3. Sokolovska A. M. (2006). Teoretychni zasady vyznachennia podatkovoho navantazhennia ta rivnia opodatkuvannia ekonomiky. Ekonomika Ukrainy. № 5, pp. 4–12.
  4. Ivanov Yu. B., Krysovatyi A. I., Desiatniuk O. M. (2006). Podatkova systema : pidruchnyk. Kyiv : Atika, 918 p.
  5. Zahorodnii A. H., Olikhovskiy V. Ya., Partyn H. O., Olikhovska M. V. (2024). Podatkove planuvannia: kontseptualni zasady, metody, instrumentarii, orhanizatsiia : navchalnyi posibnyk. 2-he vyd., bez zmin. Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 216 p.
  6. Brukhanskiy R.F. (2013). Modernizatsiia oblikovo-informatsiinoho zabezpechennia stratehichnoho menedzhmentu silskohospodarskykh pidpriemstv: kolektivna monohrafiia: u 2-kh t. Dnipropetrovsk: Herda, pp. 21–34.
  7. Bezrodna T. M. (2008). Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom: vyznachennia sutnosti poniattia. Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia. № 10 (129). Ch. 2, pp. 35–38.
  8. Kutsyk P. O., Yaremko I. Y. (2024). Oblikovo-analitychne zabezpechennia menedzhmentu ekonomichnykh system: problemy i shliakhy rozvytku: kolekt. monohrafiia. Lviv: LTEU, 450 p.
  9. Yaremko I. (2025). Informatsiina funksiia obliku i vnutrishnoho kontroliu v upravlinni operatsiinoiu diialnistiu torhivnykh pidpriemstv. Ekonomika ta suspilstvo. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5947>
  10. Herasymovych A. M. (2019). Novi instrumenty oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia suchasnym pidpriemstvom. Investytsii: praktyka ta dosvid. № 7, pp. 13–16.